

MUAMMER ÇAKI'NIN-BUGÜNÜN İNSAN TIPLERİ

Kemal ULUDAĞ*

Muammer ÇAKI'nın iletisiyle önplana çıkan “Fırıldaklar” isimli eseri, üzerinde durulması, irdelenmesi gereken bir yapıt. Bunun nedeni günümüz Türkiye'sinin sosyo-politik, sosya-kültürel kirlenmesine ve dejenerasyonuna dikkatleri çeken iletisi...

Muammer ÇAKI'nın yapıtı, 13 insan figürünün 110x110 cm. boyutunda bir platform üzerine köşelerdeki vantilatörlere dönük olarak, sanki statülerini simgeleyen farklı yükseklikteki kareler üzerine yerleştirilmesinden oluşmaktadır. Figürler yaklaşık 20 cm. yüksekliğinde ve kafasızdır. İnsanların kafalarının yerinde fırıldaklar bulunmaktadır. Erkek ve kadın figürlerinden oluşan insan tiplmeleri, stoneware çamurundan şekillendirilmiş, 1200°C'de sırlı pişirilmiş seramik heykelciklerdir. İlk bakışta bu seramik heykelciklerin 20.yüzyıl erken dönem Amerikan Halk Heykelciği'ndeki figürel betimlemeleri çağrıştırdığı söylenebilir.

“Fırıldaklar” isimli düzenlemesi ile sanat çevresinde dikkatleri çeken genç seramik sanatçısı Muammer ÇAKI, 1959 Kütahya doğumlu. 1991 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümünden mezun olan sanatçı aynı kurumda öğretim elemanı olarak görev yaptı. ÇAKI 40'a yakın karma sergiye katıldı, 6 kişisel sergi açtı ve değişik seramik yarışmalarından 4 ödül aldı.

ÇAKI'nın “Fırıldaklar” isimli yapıtındaki insanları, ilk planda “yabancılaşma” sürecinin sonuçlarını, somut olarak görebileceğimiz bir biçimde ortaya konmuş.

İnsanoğlu güdüsel yapısından kaynaklanan nitelikleri ve yaşadığı çevrenin toplumsal yapısı içinde varolabilir. Endüstri Devrimine kadar özgün yapısını ve toplumsal edinimlerini dengeleyen insanoğlu, kapitalizmin yaşama biçimi ve değerlerinden dolayı bu dengeyi

* Yard.Doç., Anadolu Üniv. Güzel Sanatlar Fak., Seramik Bölümü, Öğretim Üyesi.

yitirmiştir denilebilir. Salt kazanım temeline dayanan kapitalist sistemle çok şey elde eden insanoğlu, bir yandan da sahip olduğu, belki de değerini kavrayamadan sahip olduğu birçok şeyi de kaybetmeye başlar. İnsani değerler kapitalist rekabetin yasalarıyla yok edilirken, üretilen mal-meta-kapital tek değer haline gelir.

Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de, gerek toplumsal yaşamın geniş çerçevesi gerekse günlük ilişkilerin dar çerçevesi içinde olup biten birçok olayın en dikkati çeken belirtisi, çatışan anlayışların, çarpışan çıkarların arasında kişilerin harcanmasıdır¹.

Herşeyin bir meta olarak algılandığı ve en büyük değer olarak kabul edildiği günümüzde, kimi insan toplumsal yaşamda kendi kabuğuna çekilmeye başlar, kimi insan ise bu sistemin adamı olarak kendini var kılar.

ÇAKI'nın "Fırıldaklar" isimli yapıtındaki insanlar, dejenere olmuş, insan ilişkilerine ve herşeye çıkar gözüyle bakan, bütün insani değerlerini yitirmiş 'kişisiz' tipler olarak dışavurulmuş. Kendimizi bu insanlar arasında görme, görebilme cesaretini, dürüstlüğünü ve özeleştirisini kaçımız yapabiliriz acaba? Bunu yapamasak da kendimizi ötede tutup, çevremize baktığımızda, yakın ve uzak çevremizde bu tipleri bulmak hatta isimlendirmek hiç zor değil.

"Fırıldaklar" 30x120x120 cm., 1997

İnsanlığa hizmet (ya da memlekete veya herhangi bir kuruma ve düşünceye hizmet) adı altında veya hizmet etmek niyetiyle kişilere yapılan haksızlıklar karşısında; bu haksızlıkları önemsemeyen veya önemsemeye korkan ya da -en kötüsü- kendi çıkarları gerektirdiği için önemsemeyen insanların tutumu karşısında boğazı tıkanan, midesi bulanan kişi için tek çıkar yol, kendisini bir örnek olarak öne sürüp, insanca yaşamak, böyle bir yaşamın her yönden gelen tehlikeleri ne olursa olsun, insana -kendi kendisine- yakışırcaına yaşamaktır. Böyle bir yaşamın temel koşulu, insanın, daha doğrusu kişinin ana değer, kayıtsız şartsız ana değer olduğunu gerçekten görebilmek, bunu her boyutuyla kavrayabilmek ve gözden kaçırmadan davranmak, bunu göremeyenlerin çıkaracağı güçlükleri bile bile birşeyler yapmak, Don Kişot'ça da olsa birşeyler yapmaktır².

ÇAKI'nın betimlediği insan tipleri, toplumda sivrilme ya da kendi çıkarları için her kalıba girmekten çekinmeyen “kişiliksiz” insan tipleri olarak algılanmakta. Bu insan tiplerini; sokakta her an burun buruna gelebileceğimiz, çalıştığımız kurumlarda karşı karşıya oturduğumuz ve her mevkide görülen, insani değerlerini yitirmiş, günümüz değer yargıları ve yönelimleriyle “ben”liğini bulmuş, “işini bilen”, bugünün istendik insan tipleri...

1-2. KUÇURADI, İoanna: **ÇAĞIN OLAYLARI**
ARASINDA, Ayraç Yay. Ankara, 1997.,s:7.